

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ № 1
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІОЛОГІЯ

Галузь знань   26 Цивільна безпека
Спеціальність   262 Правоохоронна діяльність
Освітній рівень   перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма   Правоохоронна діяльність (поліцейські)
Шифр за ОПП: ОК 2

Мова навчання: українська

Розробник:

ГОРОХОВА Галина, доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1,
канд. пед. наук

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Протокол № 13 від «17» серпня 2023 р.

Т.в.о. завідувача кафедри

Анжела ГЕЛЬБАК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
Правоохоронна діяльність (поліцейські)
«17» листопада 2023 р.

Гарант ОПП

Ольга МЕРДОВА

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача
2023-2024	01.11.2023	№5	

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	2-й	
Семестр:	3-й	
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3 / 90	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	1	
Лекції:	20 години	
Семінарські:	20 години	
Практичні:	-	
Самостійна робота:	50 години	
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено	
Підсумковий семестровий контроль:	залік	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи	1:2	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь правоохоронної діяльності для реалізації завдань Національної поліції України у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання на основі знань про структуру суспільства, механізми взаємодії, попередження та вирішення соціальних конфліктів.

Завдання: засвоєння основ загальної соціології та історії світової та вітчизняної соціологічної думки; засвоєння основних концептуальних підходів до вивчення суспільства як цілісної системи; усвідомлення та наукова оцінка значущості та досвіду конкретних соціальних дій як окремих особистостей, так і соціальних спільнот; розширення діапазону суджень і як наслідок можливостей соціальних дій при виборі найефективнішого варіанту; формування уявлень майбутніх фахівців та фахівчинь про себе як про суб'єктів соціального життя.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна є вихідною. Компетентності сформовані під час її вивчення в подальшому будуть використовуватися під час опанування таких навчальних дисциплін, як: «Цивільне право та процес», «Кримінологія».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

	ПРН 3	ПРН 6	ПРН 8
знати соціально-економічний та науково-теоретичний контексти розвитку соціології, сучасні проблеми українського суспільства в контексті євроінтеграційних процесів	+	+	+
знати принципи і мати навички етичної поведінки, соціально відповідальної та свідомої діяльності у сфері правоохоронної діяльності		+	
знати специфіку соціології права, що визначає соціальні проблеми злочинності, їх вплив на суспільство, причини і чинники, що їх породжують, особистість злочинця, делінквентну субкультуру загалом	+	+	+
вміти простежувати динаміку розвитку суспільства на основі соціальних та правових норм, аналізувати стан розвитку суспільства та ефективність роботи інститутів соціального контролю	+		+
вміти інтерпретувати і використовувати у професійній діяльності та повсякденному житті знання з емпіричної соціології, а також застосовуючи типові методи емпіричного соціологічного дослідження визначати характеристики суспільної реальності, прогнозувати соціальні явища і процеси, формувати уявлення про себе як про суб'єкт соціально-історичного процесу	+	+	+
вміти попереджувати, розв'язувати конфлікти та організовувати соціальний діалог на рівні, необхідному для професійної діяльності		+	
вміти розробляти стратегічний план соціологічного дослідження (пошуковий, описовий, експериментальний), формулювати і	+		+

перевіряти соціологічні гіпотези, аргументувати висновки під час проведення соціологічних досліджень			
вміти розробляти соціологічні анкети з питань професійної діяльності, здійснювати збір соціальної інформації про досліджуваний об'єкт під час безпосереднього (інтерв'ю) чи опосередкованого (анкетування) соціально-психологічного спілкування шляхом реєстрації відповідей респондентів на сформульовані запитання	+	+	+
вміти здійснювати пошук та аналіз новітніх соціологічних досліджень, виокремлювати соціально-значущі факти, розвивати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя	+		+
вміти соціально взаємодіяти, працювати автономно та в команді, застосовувати набуті знання та соціальні навички у професійній діяльності		+	

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	ср		л	с	лаб.	інд.	ср
<i>Змістовий модуль 1. Загальна та галузева соціологія</i>												
Тема 1. Соціологія як наука. Історія соціологічної думки	10	2	2	-	-	6						
Тема 2. Суспільство як соціальна система. Соціальні процеси	10	2	2	-	-	6						
Тема 3. Соціальна структура суспільства	14	4	4	-	-	6						
Тема 4. Особистість в системі соціальних зв'язків	16	4	4	-	-	8						
Тема 5. Соціальні та правові норми. Право як інструмент соціального регулювання	10	2	2	-	-	6						
Тема 6. Соціологія сім'ї та молоді	10	2	2	-	-	6						
Тема 7. Соціологія конфлікту	10	2	2	-	-	6						

Тема 8. Соціологічне дослідження: поняття, види, методика проведення	10	2	2	-	-	6						
Модульна контрольна робота												
Усього годин	90	20	20	-	-	50						

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **Модуль 1**

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА ТА ГАЛУЗЕВА СОЦІОЛОГІЯ

Тема 1. Соціологія як наука. Історія соціологічної думки. Соціологія як наука, її предмет та об'єкт. Методи соціологічного дослідження. Функції соціології. Практичне значення соціології. Теоретичні та соціальні передумови виникнення соціології. Огюст Конт – засновник соціології. Формування основних соціологічних парадигм. Сучасна західна соціологія: напрямки і проблеми. Українська соціологія: історія та сучасність. Основна проблематика сучасної вітчизняної соціології.

Тема 2. Суспільство як соціальна система. Соціальні процеси. Поняття суспільства. Основні ознаки суспільства. Основні концепції суспільства. Типологія суспільств. Економічний чинник у класифікації типів суспільств. Соціальні процеси та їх різновиди. Сучасні підходи до природи суспільного розвитку. Основні види соціальних змін та їх вплив на життєдіяльність суспільства. Соціальний розвиток та соціальний прогрес.

Тема 3. Соціальна структура суспільства. Соціальна структура та її елементи. Типи соціальних структур. Підструктури суспільства: територіальні, етнічні, класові, професійні, демографічні. Соціально-класова структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації. Історичні типи стратифікації. Поняття соціальної мобільності, її види. Соціальні групи та їх види. Поняття «соціальний клас» в соціології, основні ознаки середнього класу. Основні поняття та види соціального інституту. Функції та дисфункції соціального інституту. Маргінальність.

Тема 4. Особистість в системі соціальних зв'язків. Визначення особистості в соціології. Диференціація понять: людина, індивід, індивідуальність, особистість. Соціальна позиція: статус, роль, ранг. Соціологічні теорії особистості. Соціалізація, її чинник та агенти. Поняття ресоціалізації.

Тема 5. Соціальні та правові норми. Право як інструмент соціального регулювання. Сутність та специфіка соціальних норм як регуляторів взаємостосунків людей. Правові норми як частина соціальних норм. Соціологічний підхід до аналізу права як соціального явища. Соціальна ефективність правових норм. Правова соціалізація особистості. Соціальний

контроль та девіантна поведінка. Форми девіації. Стратегії та механізми соціального контролю.

Тема 6. Соціологія сім'ї та молоді. Визначення сім'ї та шлюбу. Виникнення сім'ї, життєвий цикл та її історичні етапи. Історичні форми шлюбів. Типологія сім'ї. Функції сім'ї. Сучасні й постсучасні типи сім'ї. Сімейно-шлюбні відносини. Шлюб. Розлучення. Шлюбний договір. Сучасні проблеми української сім'ї та заходи демографічної політики. Соціологія молоді як галузь соціології.

Тема 7. Соціологія конфлікту. Сутність конфлікту. Еволюція наукових поглядів на конфлікт. Зміст, структура та види конфліктів. Класифікація та основні функції конфліктів. Динаміка соціальних конфліктів. Основні умови виникнення конфліктів у юридичній діяльності, шляхи їх подолання.

Тема 8. Соціологічне дослідження: поняття, види, методика проведення. Поняття та класифікація соціологічного дослідження. Програма дослідження. Вибірка в соціологічному дослідженні. Методи збору соціологічної інформації. Визначення документа в соціології, класифікація, основні різновиди аналізу документів. Спостереження у соціології. Особливості соціального експерименту. Різновиди опитування та їх класифікація. Анкета – основний інструмент дослідження. Обробка та аналіз первинної соціологічної інформації. Підсумкові документи соціологічного дослідження.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;
- методи стимулювання і мотивування навчально-пізнавальної діяльності: методи формування пізнавальних інтересів (метод створення ситуації новизни навчального матеріалу, метод опори на життєвий досвід здобувачів та здобувачок вищої освіти, метод емоційно-морального стимулювання, метод зацікавлення, метод емоційного сплеску та заохочення), методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

для денної форми навчання

	Поточний контроль			Підсумковий контроль
	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Залік
	30	10	20	40
Всього за навчальну дисципліну	100			

Для переведу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$K = \frac{\text{сума одержаних оцінок (балів)}}{\text{округлити } (0,6 * \text{кількість групових занять}) * 5} * 30 =$$

Модульна контрольна робота (правильне вирішення одного тестового завдання оцінюється в 1 бал)

- 19-20 балів – «5» відмінно;
- 15-18 балів – «4» добре;
- 10-14 балів – «3» задовільно;
- 0-9 балів – «0» незадовільно.

При оцінюванні заліку на денній формі навчання застосовуються такі критерії:

- 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на питання залікового білету;
- 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання залікового білету, але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок;
- 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки під час відповіді на питання залікового білету, які приводять до викривлення інформації;
- 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на питання залікового білету, або робить принципові помилки, які викривлюють всю інформацію.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Всього за результатами самостійної роботи здобувачі та здобувачки вищої освіти денної форми навчання можуть набрати 10 балів. При оцінці враховується

ступінь повноти розкриття теми есе, науковість викладення матеріалу, самостійність та оригінальність думки.

- 9-10 балів – «5» відмінно;
- 6-8 балів – «4» добре;
- 3-5 балів – «3» задовільно;
- 0-2 балів – «0» незадовільно.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – вичерпна і глибока відповідь на питання семінарського заняття. Здобувачі та здобувачки вищої освіти виявляють всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу, глибоке засвоєння основної й додаткової літератури з теми, рекомендованої планом. Доповідають активно й упевнено, не прив'язані до конспекту. Відповідь вирізняється багатством і точністю використаних термінів. Матеріал викладається послідовно й логічно. У розумінні та викладі навчального матеріалу здобувач/здобувачка виявляє науковий підхід і творчі здібності. Після завершення доповіді відповідають на всі питання викладачів та викладачок або аудиторії (викладач та викладачка мають право поставити до трьох коротких питань за темою заняття загалом).

– оцінка «4» добрий рівень – здобувачі та здобувачки вищої освіти виявляють достатньо повне знання матеріалу, не припускаються у відповіді суттєвих неточностей, засвоїли основну літературу, рекомендовану планом семінарського заняття. Дають відповіді на запитання викладачів та викладачок, інших здобувачів та здобувачок. Часто звертаються до конспекту.

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувачі та здобувачки вищої освіти виявляють знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Під час доповіді прикуті до конспекту, без допомоги якого матеріалом володіють недостатньо, припускаються помилок. Матеріал доповіді частково розкриває проблему. Відповідають на поставлені запитання з помилками, однак спроможні зі сторонньою допомогою виправити їх.

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувачі та здобувачки вищої освіти читають з конспекту. Матеріал доповіді розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. На запитання викладачів та викладачок, інших здобувачів та здобувачок відповісти не можуть. Відповіді немає або вона абсолютно не розкриває сутності питання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу/здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач/здобувачка вищої освіти повинен/повинна повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Вербець В., Субот О., Христюк Т. Соціологія. Київ : Кондор, 2021. 552 с.
2. Загальна соціологія : хрестоматія / А. Фурман, В. Біскуп, О. Морщакова. Київ : Ліра-К, 2020. 354 с.
3. Кузьменко Т. Соціологія. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 320 с.

4. Соціологія : підручник / В. Волович, М. Горлач, І. Жилєнкова, В. Кремень. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 808 с.
5. Торяник В., Макушев П. Соціологія права (в схемах та визначеннях). Одеса : Гельветика, 2019. 136 с.

Додаткові

1. Горбачова О. Соціально-психологічні аспекти встановлення гендерного паритету в Національній поліції України. *Право і безпека*. 2016. № 4 (63). С. 128–132.
2. Горбенко Д. Сучасний стан і проблеми гендерної рівності в діяльності Національної поліції України. *Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Національна академія внутрішніх справ, 25 березня 2021 року*. С. 71–75.
3. Гуманітарне знання як чинник формування світоглядних орієнтирів майбутніх правників : колективна монографія / Т. Кононенко, Т. Сабельникова, В. Сусликов, Д. Титаренко, О. Титаренко, О. Новікова, К. Пономаренко, Г. Мухіна, О. Когут, Л. Суюсанов. Київ : ВД Дакор, 2020. 202 с.
4. Давидова О. Гендерно виважений підхід до маскулінності особистості поліцейського. *Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Національна академія внутрішніх справ, 25 березня 2021 року*. С. 77–81.
5. Ділова репутація та імідж працівників Національної поліції України : науково-практичні рекомендації / Т. Кононенко, В. Сусликов, Т. Сабельникова, Ю. Короткова, Г. Мухіна / за заг. ред. С. Вітвіцького. Київ : ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 160 с.
6. Доній О. Українська мрія. 25 сходинок до суспільного щастя. Київ : Самміт-Книга, 2023. 382 с.
7. Загальна декларація прав людини.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
8. Закон України Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
9. Закон України Про Національну поліцію.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n101>
10. Конард Е. Рівні серед нерівних. Як добрі наміри знищують середній клас. Київ : Наш Формат, 2019. 360 с.
11. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
12. Культура діалогу. Національний круглий стіл : збірник статей / О. Доній, А. Єрмоленко, С. Йосипенко, В. Нечипоренко, І. Козловський, О. Положинський, М. Маринович, Я. Валетов, В. Паніотто, В. Троїцький. Харків : Фоліо, 2021. 384 с.

13. Левченко К. Гендерне тяжіння: виклики та рішення. Харків : Фоліо, 2019. 318 с.
14. Норт Д, Волліс Дж., Вайнгест Б. Насильство та суспільні порядки. Основні фактори, що вплинули на хід історії. Київ : Наш Формат, 2017. 352 с.
15. Словник гендерних термінів, присвячений основній термінології в галузі гендеру та фемінізму. Укладач: З. В. Шевченко. <http://a-z-gender.net/ua/>

Інформаційні ресурси

1. Дистанційний курс з дисципліни для денної форми навчання. <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=1377>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України. <https://idss.org.ua/index>
3. Інститут соціології НАН України. <https://i-soc.com.ua/>
4. Портал МВС. <https://mvs.gov.ua/>
5. Разумков-Центр. <https://razumkov.org.ua/>